

dans Gloedvol leven

Dat maakt nieuwsgierig! Op de voorkant van een spiritueel-theologisch boek woorden van rockzanger Bono: 'Een prachtige choreografie voor een gloedvol leven'. Op diezelfde voorkant van het boek *De goddelijke dans*, geschreven door franciscaan én bestsellerauteur Richard Rohr, valt ook een icoon te bewonderen. Een icoon van de 15e eeuwse Russische icoonschilder Andrei Rublev, door kenners wel het icoon der iconen genoemd. Het verbeeldt de goddelijke Drie-eenheid van Vader, Zoon en Heilige Geest. In de vierde eeuw na Christus beschreven mystici, de zogenoemde Cappadocische vaders, hoe God zowel één als drie is: het leerstuk van de Drievuldigheid. De vroege christenen gebruikten voor de goddelijke Drie-eenheid de Griekse term *perichoresis*, dat je zou kunnen vertalen als *dansen*. Aan de hand van bijbelteksten en inzichten van theologen, filosofen en mystici laat Rohr zien dat alles wat in God, de 'meest bewogen Beweging',

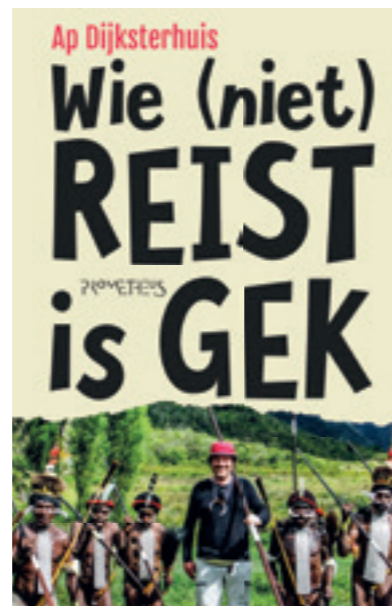
gebeurt, lijkt op een flow, een dans. Maar God is niet de danser, Hij is de dans zelf en Hij nodigt de mens uit om mee te dansen.

Richard Rohr is niet voor niets bestsellerauteur. Hij weet het theoretische en stoffige leerstuk van de Drie-eenheid enthousiast en in een vlotte schrijfstijl te voorzien van een hedendaagse (spirituele) betekenis. Helaas gaat hij in zijn enthousiasme te vaak met zichzelf op de loop, met zweverigheid en vaagheid tot gevolg. 'De drievuldige God biedt je de gelegenheid voor een gemakkelijke omgang met Hem, overal en altijd; een relatie die je kunt vinden in een uitbottende plant, de opwinding van een tiener over zijn nieuwe vriendin; de trots van een monteur over zijn verborgen werk onder de motorkap; in het klaterende spel van de bergbeek.'

Toegegeven, Rohr's enthousiasme en blijmoedigheid nodigen uit verder te lezen, maar toch...

Jehannes Regnerus

De goddelijke dans, Richard Rohr, vert. Ernst Bergboer, uitgeverij Kok Kampen, € 22,99

wegwee ADHD

Thomas Mann zei het al: reizen verwijdert de mens van zijn verplichtingen, belangen, zorgen, vooruitzichten. Door te reizen reinigt je de geest. De psycholoog Ap Dijksterhuis reist extreem veel en vooral ver weg. In *Wie (niet) reist is gek* koppelt Dijksterhuis zijn eigen ervaringen aan diverse psychologische theorieën. Aan de 'anatomie van de verwondering': schrik > verbazing > opgetogenheid. Aan de 'mate van euforische ontheemdheid' - Dijksterhuis verzint er een formule voor. Aan een gevoel van 'nostgarie', het vinden van 'vroeger'. Dijksterhuis leidt aan wegwee, het tegenovergestelde van heimwee. Hij wordt gedreven door een vorm van escapisme die hem naar de meest verre oorden ter wereld voert.

Volgens de Britse schrijver Bruce Chatwin zijn er twee redenen om te reizen: economische en neurotische. Dijksterhuis is in extremis een voorbeeld van de neurotische variant. En hoewel hij beweert dat je voor het opschudden van je brein niet naar het andere eind van de wereld hoeft te reizen, zijn de bijzondere en leuke anekdotes uit zijn boek allemaal van ver weg. Na het lezen van *Wie (niet) reist is gek* bekruipt je het gevoel dat je in een wereld vol ADHD bent beland. Op zoek naar adem lees je nogmaals het motto van het boek van Robert Louis Stevenson: 'Ik reis niet om ergens heen te gaan, maar om te gaan. De kern is het je verplaatsen.' Dan kom je weer met beide benen op de grond te staan en besef je dat je de staat van euforische ontheemdheid ook in een fluisterboot in de Weerribben, tijdens een wintertocht richting Bloemendaal aan Zee, in een retraite op Dopersduin of de Abdij

van Egmond, of op de boot naar Terschelling kunt ervaren. Dat geeft een gevoel van betekenisvolle rust.

Wie (niet) reist is gek, Ap Dijksterhuis, uitgeverij Prometheus, € 15,-

pleisterplaatsen Voor vrijdenkers

'Ook een zelfverklaard vrijdenker en humanist zoals ik kan blijkbaar niet zonder rituelen.' Deze gedachte inspireerde Bert Gasenbeek, onderzoeker aan de Universiteit voor Humanistiek en directeur van het Humanistisch Historisch Centrum, tot het in beeld brengen van '40 plekken van herinnering'. De traditie van de humanisten kent geen humanistische kerk, geen humanistisch geloof, geen heilig boek en geen rituelen, maar wel een rijke traditie. Gasenbeek probeert die traditie vast te leggen. Zijn zoektocht voert de lezer langs de Bonifatiuskapel en -bron in Dokkum, 'monumenten ter herinnering van het verzet van de heidense bevolking tegen het

oprukkende christendom'; langs het Spinozahuis in Rijnsburg, en via het graf van Coornhert in Gouda naar het monument voor Theo van Gogh in Amsterdam. De 36 auteurs werkten belangeloos mee. Dat is aan de kwaliteit van de teksten bepaald niet te merken. Het fraai vormgegeven boek is een pleidooi voor een Open Humanistische Monumentendag.

Vrijdenken & humanisme in Nederland - 40 plekken van herinnering, red. Bert Gasenbeek, uitgeverij Thoth, € 19,90

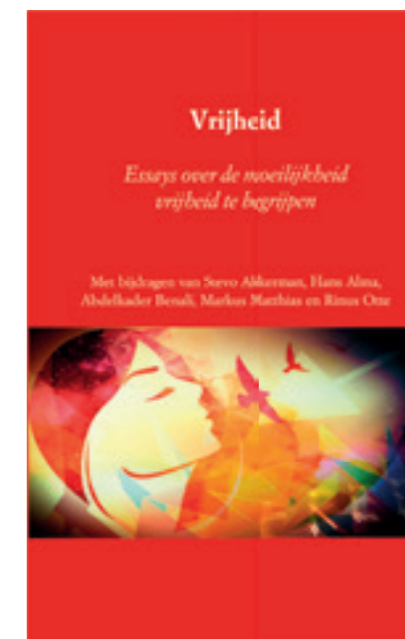
vrijheid Lastig

Zelden zal een boektitel beter zijn gekozen dan bij deze bundel, een initiatief van de Lutherse bloedgroep binnen de Protestantse Kerk in Nederland ter gelegenheid van 500 jaar Reformatie. Lezing van de vijf *Essays over de moeilijkheid vrijheid te begrijpen* laat de argeloze lezer inderdaad zien dat het begrip vrijheid moeilijk te doorgronden is. Sterker nog, na lezing wordt het er niet gemakkelijker op. Deels hangt dat samen met het genre. Essays hebben sowieso al de neiging alle kanten op te schieten. Wanneer zoals in dit geval het onderwerp ingewikkeld is, levert dat al snel een nogal heterogeen geheel op. De beste bijdrage, alleen al vanwege zijn frisse leesbaarheid, vind ik die van Abdelkader Benali. Aan de hand van zijn eigen ervaringen als literator betoogt Benali overtuigend dat een teveel aan vrijheid de mens niet gelukkig maakt. Zekere beperkingen van de menselijke vrijheid zijn noodzakelijk. Wie dat in zijn achterhoofd houdt en vervolgens de andere, deels nogal moeizaam gestelde bijdragen leest, heeft ineens een rode draad te pakken.

Soms levert dat waardevolle conclusies op. Zo komt Hans Alma, hoogleraar cultuurpsychologie aan de Universiteit voor Humanistiek, tot de slotsom dat in een pluriforme samenleving een strikte neutraliteit van de staat als waarborg voor de vrijheid van een ieder, tot een steriele visie op de publieke zaak kan leiden - een 'vrijblijvende consensus'. Beter is het te streven naar respectvolle strijd tussen de verschillende conflicterende waarden en opvattingen, en te zoeken naar het gemeenschappelijke daarin: het 'heilige', in de meer letterlijke zin van het woord. Hoe dat vervolgens in de politieke werkelijkheid van alledag gestalte moet krijgen, is een ander verhaal. Wat dat betreft zou het nuttig zijn het nieuwe regeerakkoord eens kritisch te toetsen aan de hand van deze benadering.

Meine Henk Klijnsma

Vrijheid. Essays over de moeilijkheid vrijheid te begrijpen, Abdelkader Benali, Hans Alma, Rinus Otte, Stevo Akkerman, red. M. Matthias, uitgeverij Damon, € 14,90

De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).